

Erfaringer om nogle Græsarters Dyrkning.

Hans Majestæt Kongen har under 17 Mai 1828 allernaadigst resolveret: "at der af den Kongelige Kasse maae, for det første til en Prøve, udredes 100 Rbdlr. Sølv til Anskaffelsen af Græsfrøe til Uddeling blandt Bønder i Ringkjøbing Amt; samt at Justitsraad og Landvæsens-Commissair Fjølstrup maae anmodes om at paatage sig denne Anskaffelse og Uddeling efter de Regler, som det Kongelige Landhuusholdningselskab maatte finde meest hensigtsvarende, og saaledes at det i Almindelighed paalægges Bedkommende, til hvem Frøe gratis uddeles, at tilbagelevere i det paafølgende Aar et lige saa stort Quantum vel rensset Frøe, som de have erholdt, til videre Uddeling blandt Andre, o. s. v."

I Forbindelse hérmed er det mig af velbemeldte Selskab overdraget, forteligen at beskrive Fremgangsmaaden med Frøets Avl, og at lade uddele Exemplarer af denne Anviisning.

I.

Det Frøe, som i Foraaret 1829 vil blive at erholde, bestaaer af $\frac{2}{3}$ Fløielsgræs eller uldbladet Hestefryd (*holcus lanatus*); $\frac{2}{3}$ blød Heire (*bromus mollis*), som af nogle kaldes Havregræs, af andre, men urigtigen, Raigræs; $\frac{1}{3}$ engelsk Raigræs (*lolium perenne*). Erfaring har lært mig: at Creaturene helst afgræsse de Steder, hvor en saadan Blanding er saaet. Frøet kan vore paa meget skarp Jordbund, ja endog paa Flyvesand, men giver naturligtviis de bedste Afgrøder paa bedre Jord, især naar denne ikke er udpiint ved for mange Kjærve efter Gjødsfen, eller er for secnebundet. Paa den skarpeste Jord tager Fløielsgræsset Overhaand, og der voxer Raigræsset ikke; paa middel Jord voxer Havregræsset ligesaa godt; der, og paa den mere muldebe, lykkes Raigræsset ogsaa. Dette sidste giver, især tidligt om Foraaret, en herlig Græsning.

2.

Frøet saaes i den sidste Kjærv, man tager af Jorden før Udlægs- eller Hvile-Aarene, hvad enten den udlægges med Rug, Havre, eller Spersgel (Gjer); det saaes ikke før Sæden er næsten afharvet, og kun endnu behøver et tæt Dræt eller Overflæ Harven. Herved bemærkes: at der altid, naar Frøet er saaet, harves tværs over de sidste Furer Harven har gjort. Har man

f. Ex. før Frøesaaeningen harvet tværs over Agrene, saa harves efter samme paa langs; — er det en enkelt Ager, og man ikke kan komme til at harve paa tværs, saa harver man før Frøets Saaening i Slangegang eller paa Sned, og efter Saaeningen paa langs. Uden at iagttaget dette, vil meget af Frøet vorde ubedækket, og lykkes da ikke. Harvningen maae nødvendigvis skee samme Halv-Dag Frøet er saaet. Jeg har selv taget stort Tab ved at opsætte denne nogle Timer, thi det lette Frøe blæste ud i Furterne eller Heste-Trinene, og kom saaledes meget ujevnt op.

3.

Da Frøet egentligen er bestemt for de Jorder, der ikke af Naturen give noget godt, og for Dvæget behageligt Græs, og hvor hverken Hvid- eller Rød-K ver kan lykkes formedelst slet Underlag, Mangel paa Leerdele og Jordens Tilbøielighed til at udtørres, saa er det de egentlige Sandmarker i Jylland, som ville have Gavn deraf. Disse udlægges almindeligst med Rug eller Havre; Enkelte have forsøgt at udlægge dem med Baarrug (Valling), med en Blanding af denne og Havre, ja nogle have udlagt dem med Spergel, men Jordskorpen groer da ikke sammen, eller dog først meget seent, og i alt Fald med et for Dyrene ubehageligt Græs, med mindre passende Græsfrø saaes deri.

I Vinterrugen saaes Græsfrøet bedst sidst i August eller først i September; at saae det om Foraaret og derpaa overharve Jorden 2 Gange med en let Jernharve, kan ogsaa lykkes, men deels er det i disse Egne ikke Brug at opharve Vintersæden om Foraaret, deels behøves det ikke paa de Sandmarker, hvor Græsfrøet anvises Plads, og endelig hører der et meget beleiligt Dieblif hertil, hvis man ikke skal gjøre mere Skade end Gavn, thi i stærk Tørke eller naar denne kan forventes inden der kommer Regn, er denne Harvning ikke at tilraade paa skarpe Jorder. At saae Græsfrøet paa Rugen uden at nedharve det, lykkes aldeles ikke, da en stor Deel blæser bort, og Resten fortæres af Lærker og andre Smaafugle. Det kan ikke heller trænge sig selv ned i Jorden, som Kveverfrøet, da det er let, langt og bredt, ikke trindt. Baade jeg og flere Bønder af mine Naboer have i de sidste Aar saact det først i September paa Udlægs-Rugen, og det er lykkedes meget godt, har givet herligt Foder i Rugen og en god Eftergræsning.

Udlægges Jorden med Vaarsæd, da saaes Frøet naar der kunis mangler et Dræt med Harven. Kunis et Aar er det mislykkedes for mig, nemlig 1826, da de opkomne spæde Planter ved den langvarige Tørke bortvisnede tilligemed Havren og Vaar-Rugen.

Allerbedst har jeg fundet at det lykkes i Spergel (Gjer), som saaes efter St. Hans Dag. Jeg har taget f. Ex. 2 Skpr. Spergelfrøe, fugtet dette paa et Løegulv og da blandet det med 4 Skpr. Fløielsgræsfrøe, som lettelig hænger sig ved samme, naar det omrøres; herved undgaaes at saae hvert for sig, da Jorden ogsaa maae være vel harvet før Gjer-Frøet saaes. Frøet af Havregræs og Raigræs hæfter sig ikke til Spergelfrøet; er det altsaa Blandingsfrøe, saaes Gjerene først, og siden Græsfrøet.

Jeg har i mange Aar, for at vinde Græsning til Køerne, saavidt jeg har kunnet overkomme, pløiet nogle Rug-Stubbe, og deri saaet Spergel, saasnart Rugen var hjemført. I Aar var Rugen hjemme 27 August fra en saadan Mark; her pløiedes strax, harvedes og saaedes Spergel, og paa denne, af det i Aar indavlede Græsfrøe. Midt i October lod jeg Faarene afgræsse Spergelen naar den var tør, og kun en Times Tid før de dreve hjem; da Marken skal udlægges, vilde Heste og Hornkvæg have gjort Skade derpaa; Græsfrøet staaer nu overmaade jevnt og frodigt. Paa denne Maade, samt ved at saae Græsfrøe i Spergel først i Juli Maaned vorder det muligt at benytte Græsfrøet samme Aar man avler det, og saae det nogle Dage efter at det er indhøstet, da det saa kan afgive modent Frøe næste Sommer, ligesom det og groer

visfere, end det overgjemte, der muligen ved Forsømmelse kunde være muggent.

4.

Udsædens Mængde beroer meget paa Frøets Godhed, det er: hvorledes det er indhøstet, om det just har været fuldmodent eller ikke ganske modent, om det er kommet i Huus uden at spire, eller om det ikke har taget Skade i Laden. Frøet af Havregræs og Raigræs er tungere, end det af Fløielsgræs. En Skjeppe Frøe af Havregræs, løst Maal, veier 7 til 8 Pd.; ligeledes af Raigræs; en Skjeppe af Fløielsgræs kun 3 til 4 Pd.

Man bør ikke spare paa Udsæden, mindst der, hvor man vil have det staaende til Frøe. Af det Frøe, som her faaes i Aar, er det tilstrækkeligt, i disse Egne at saae 12 Pd. hvor der saaes 1 Td. Havre eller 4 Skjeeper Rug. Naar man blot vil forbedre Græsningen, og ikke avle Frøe, kunde man vel saae noget tyndere, men naar man avler Frøet selv, bør der ikke sees paa lidt mere Udsæd.

5.

Det vilde være meget gavnligt at tromle den Jord, hvori man har saact Græsfrøe, deels for at nedtrykke Stene og Knolde, som kunde være i Veien for Høstningen i sin Tid; deels fordi man antager, at den tromlede Jord ikke saa let udtørres; deels og for at nedtrykke de

enkelt Frøe, som Harven ei har døkket; men paa skarpe Sandjorder tør jeg ikke tilraade Tromlingen, med mindre Frøet saaes efter St. Sansdag, thi Erfaring har viist mig i mange Aar: at den tromlede Sandmark er mere tilbøielig til at knyge eller fyge i Tørke og Blæst, end den utromlede.

6.

Frøet modnes sidst i Juni eller først i Juli Maaned. Floielsgræsset antager da et hvidligt Udseende, og Havregræsset et guulagtigt. Naar man tager Aret mellem to Fingre og stryger temmelig haardt fra nedentil op, saa følge de fleste Frøe med; da maa Høstningen aldeles ikke opsættes, thi en Dags Regn eller Blæst kan da afflaae det meste. Det høstes som Korn, indtil den staaende Sæd, med Meie = Redskab, optages og bindes strax i Smaa-Nege, som bindes med Langhalm, hvilket Opbinderen har bundet om Livet, og tager en Lok af til hvert Neeg. Frygter man for Regn, da sættes det strax sammen, 4 Nege mod hverandre. I tørt Veir er det hurtigere veiret, naar det ligger en Dag eller to i Negene inden det sættes sammen, og den Side, som har vendt mod Jorden sættes da ud ad. Naar det sættes, maa man tage i Neegbaandet, ikke om Toppen. Den ene sætter de to Nege, der staae i Øster og Vester, den anden de to, der staae i Sønder og Nord. I ustabigt

Weir og Blæst passer man, dagligen at reise de omfaldne Nege, og skal det rygtes før det hjemføres er det bedst at en forsigtig Karl gaaer til hver 4 Nege, tager dem alle 4 paa eengang og flytter dem ud paa friske Stubbe, ved Siden af hvor de før stode. Ved godt Weir kan det hjemføres 4de eller 5te Dag efter at det er høstet. At det høstes, opbindes og sættes sammen fuldkomment tørt, er aldeles nødvendigt.

Man vil finde, at meget Frøe er faldet af, fra Sammensætningen til Indagningen, men vil man lede derefter, skal det befindes for det meste at ligge i Neegbaandet. Det er derfor vigtigt at omgaaes forsigtigen med Negene under Paa- og Uflæsningen. Her hjemføres det helst midt om Dagen paa Høstvogne, som ere belagte med Lagener. En Karl tager lemsældigt alle 4 Nege paa eengang midt over Neegbaandene, og rækker dem med Hænderne (uden Fork) til den, som staaer paa Vognen og modtager dem.

7.

Bedst er det at tørste Frøet strax, hvilket godt lader sig gjøre hvor man kun avler til egen Brug. Skal det gjemmes til Winteren, da bør det hensættes paa et tørt Gulv, og saa meget muligt ovenpaa hinanden at Strylen ikke bliver for stor; samt tæt ved Stedet hvor det skal tørres, at ikke for meget Frøe skal spildes i Gulvene.

Frøet opbevares meget let, man rører blot deri en Gang dagligen de første 14 Dage, siden een Gang hver Uge. Er det godt indhøstet og bevaret, saa kan det uden Skade overgjemmes, og vore godt næste Aar. Frøet af Fløielsgræsset lader sig ikke tørre ud af Hylsterne, det saaes derfor i samme; man finder, ved at gnide de tørre Hylstere mellem Hænderne, at der komme smaae guulagtige Kjerner tilsyne; disse ere de egentlige Frøe, og ved at forsøge naar de begynde at vorde gule og haarde, saa at de ei længere ere grønne og bløde, har man ogsaa et sikkert Modenheds-Tegn.

8.

Straaet er finest og bedst af Fløielsgræs, noget stivere af Havregræs, og ikke saa godt af Raigræs. Vil man høste det til Høe og ikke have Frøe deraf, da aflaaes det som Enggræs midt i Juni, og giver da et saare godt Høe. Det bliver liggende i Skaaret til den Dag det skal stakkes, sædvanligt efter 2 til 3 Dage, vendes naar Duggen er gaaet af, stakkes samme Dag i Smaastakke 8 à 10 til et Læs, staaer saaledes 2 Dage, hvorefter Stakkerne sammenbæres, Høet splittes ad en Times Tid, og derpaa hjemføres.

9.

I de Aar Frøet har været meget søgt, eller som 1827, da det, der var saaet paa min skarpe

Sandjord 1826 mislykkedes, har jeg brugt at lade det samme igjen staae til Frøe, som Aaret forud har modent Frøe. Det voxer ikke slet saa frodigt, men giver dog altid et godt Udbytte.

10.

Saasnart Høet eller Frøet er bortført, og Stubbene have faaet lidt Regn, kan Græsningen afbenyttes. Paa 7 Tdr. Land Sandmark hørte jeg i Aar 15 gode Læs til Frøe, den 2den og 3die Juli; den 15de satte jeg 60 Røer i Tøir derpaa med $1\frac{1}{2}$ Favn korte Tøire og endda flyttedes de kun 2 til $2\frac{1}{2}$ Alen ad Gangen. Bag efter kom Hestene og toge de Buske, Røerne havde levnet. Fire Dage efter kom Faarene derpaa, 400 Stkr., som snart gjorde ryddeligt. Nu fik det Fred til Rugsæden begyndte, sidst i August, da tørede jeg mine Arbeidsheste derpaa i 3 Uger; derefter Røerne, som aade Buskene og det Levnebe; tilsidst igjen Faarene. 3 Dag, den 11te Decb., har jeg været paa Marken og fundet, at der igjen var fuldt Bid til Creaturene, men siden 7 Novbr. har det været uafgræsset, og de sidste 6 Uger have ikke været umilde. Saaer man Frøet om Foraaret eller Sommeren, da maa det første Efteraar og Foraar have Fred for Hornqvæg og Heste. Saar kunne i tørt Veir græsse derpaa en Times Tid daglig.

11.

Disse Græsarter holde ud i 5 til 6 Aar,

ja have endog været længere synlige her. Det, som første Aar freedes til Høeslet og Frøe, holder længere ud, end det, som første Foraar afstøires.

12.

Jeg har hørt mange Indvendinger mod Græsfrøets Dyrkning, men ikke fundet nogen af dem grundede. Hos nogle troer jeg Misundelse, hos andre Dovenskab, hos flere Fordomme have foranlediget dem. — Man har sagt: "Græsfrøet sætter Sener i Jorden." For at overbevise om det Modsatte, kan man opgrave en Plet hvor det staaer frodigst, og hvor Jorden ikke af Naturen bærer Senegræs, man vil da finde, at det har Trævle-Rødder og ikke Senes-Rødder. Endvidere formoder man: at det trækker af Jordens Kraft. Jeg har nu alt i flere Aar optaget igjen af den Jord, som var udlagt med Græsfrøe, men jeg finder ei allene ingen Aftagelse i Frugtbarheden, men endog en betydelig Forøgelse af Jordens Kræfter. Det kan ei heller være andet. Hvor der før kun grøede tørt, saftløst Hvinegræs og Bukkeskjæg, og hvor intet Dvæg skjættede om at græsse, der voksede ved Græsfrøets Dyrkning et nærende Græs, som jeg kunde afstøire ligesom Østerboeren sine bedste Græsmarker; der efterlode Kreaturene en rundelig Gjødning, som deels spredtes, deels ikke spredtes, men altid bevirkede en tættere Græsvært,

og altsaa atter mere Gjødning. Vel veed jeg, at den saaledes tabte Gjødning ikke giver Jorden saamegen Kraft, som naar den nedpløies, og at meget gaaer tabt ved Soel, Vind og Insecter; men meget kommer dog ogsaa Jorden til gode, især af den, som falder i September og October Maaneder.

Mange sige: at Huusdyrene vrage det, og ikke skjotte derom. Hertil svares: saaledes kan kun den tale, der ikke har forsøgt det, eller ikke har forsøgt det retteligen.

Naar jeg i de senere Aar har græsset 70 Stkr. Hornkvæg, 18 Heste og 400 Faar derpaa, saa maa det være Beviis for det Modsatte; og saare mange andre Landmænd, i og uden for Bondestanden, bevidne med mig: at deres Creature helst tye til de Steder, hvor der er saaet Græsfroe. Huusdyrene, som ere vant til godt Klovergræs eller Osteregnens fede Græsgange, kunde maaskee vrage det i nogen Tid; ligeledes vore egne Dyr, naar vi ville tøre dem midt ind i en saadan Græsmark med et Tøirslag paa 4-5-6 til 7 Favne, som jeg ofte har seet, og om vi ville sætte dem derpaa tidligt i Duggen eller i megen Regn. Men hvilken fornuftig Jordbruger vil vel saaledes behandle sin bedste Græsmark?

Nogle mene: at det forfryser om Vinteren. — Det unge forfryser aldrig; det tættluts

tede ikke heller, men det gamle og aabne kan for-
fryse et enkelt Foraar ved særdeles stærk Bar-
frost med tørrende østlige Vinde; dog er dette
kun hændet mig med 3 og 4 Aars Græsland i
2 Aar af de 16, jeg har dyrket det.

Andre sige: der er saamegen Umage ved
at saae det accurat, ved at samle Frøet at det
ikke spildes paa Jorden o. s. v. — Dertil svar-
er jeg: Sandmarks-Dyrkeren faaer visselig ikke
noget uden Nøie, om han vil tænke at kunne
bestaae; hvormegen Umage kræver ikke hans
Blandings-Møddinger allene? og jeg spørger at-
ter: hvad ønsker Sandmarks-Dyrkeren ibrigere,
hvad misunder han de bedre Egnes Dyrkere
mere, hvad skal vederqvæge hans hungrige Huus-
dyr herligere, end godt Ugergræs? Og nu den
Jordbruger, der intet Høe avler — og hvormange
ere ikke de? — maa han ikke gladelig nytte et-
hvert Middel, hvorved han kan afhjælpe dette
Savn? og dette staaer i hans Magt ved at dyrke
Græsfrøe.

Disse Mangler for Hedeboerne og Sand-
marks-Dyrkerne have ikke undgaaet vor gode og
fjærlige Landsfaders Dpmærksomhed, i det han
flere Gange paa den tørreste Aarstid har reist i
disse Egne; hvorfor han ogsaa viseligen har
søgt at raade Bod herpaa — for endog paa
denne Maade at fremme Bondens Velstand. —
Saa benytter Eder, slittige og tænkende Bonde-

mænd, af den Betsignelse, der herved tilbydes
 Eder paa en saa let Maade — Brugger ikkun
 Flid og Opmærksomhed i de første Aar, for selv
 at avle Frøet, og følger de her givne Forskriv-
 ter, der alle ere byggede paa Erfaring; og hvor-
 til ei allene mine Med=Sognesfolk have været
 Vidne, men mangen anden brav Bonde, som i
 de senere Aar har besøgt mig, og som jeg med
 Fornøielse har vist de forskjellige Dyrknings-
 maader, og hvorledes disse have lykkedes.

Sindinggaard, den II Decbr. 1828.

S. A. Fjellstrup.
